

O‘zbekiston Iqtisodiyotini Xorijiy Investitsiyalar Yordamida Rivojlantirish

Shaymardanova Dildora Xaydarjon Qizi¹

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida xorijiy investitsiyaning o‘rni va ahamiyati haqida fikr va mulohazalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Harakatlar strategiyasi, islohot, mamlakat iqtisodiyoti, mulkchilik, ijtimoiy-iqtisodiy.

2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasiga muvofiq mamlakatimizda makroiqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlash va yuqori iqtisodiy o‘sish sur‘atlarini saqlab qolish, uning raqobatbardoshligini oshirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Modernizatsiyalash va sanoatni jadal rivojlantirish, davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini kamaytirish bo‘yicha institutsional va tarkibiy islohotlarni davom ettirish, xususiy mulkchilikning huquqlarini himoya qilishni yanada kuchaytirish, viloyat, shahar va tumanlarni kompleks va muvozanatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, investitsiyalarni yaxshilash yo‘li bilan mamlakat iqtisodiyoti va mintaqalariga xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Bunda asosiy e‘tibor investitsiyalarga qaratilmoqda va hozirgi kunda O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning eng samarali va maqbul yo‘li ham investitsiyalar hisoblanadi.

O‘zbekiston davlat mustaqilliga erishgan dastlabki yillardan boshlab milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning o‘ziga xos yo‘nalishini belgilab oldi. Iqtisodiyotni rivojlantirishda va tashqi iqtisodiy faoliyatni yanada jadallashtirishda milliy va xorijiy investitsiyalarning o‘rni beqiyosdir.

O‘zbekiston Respublikasining “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi qonunida “investitsiyalar - investor tomonidan foyda olish maqsadida ijtimoiy soha, tadbirkorlik, ilmiy va boshqa faoliyat turlari ob‘ektlariga tavakkalchiliklar asosida kiritiladigan moddiy va nomoddiy boyliklar hamda ularga bo‘lgan huquqlar, shu jumladan intellektual mulk ob‘ektlariga bo‘lgan huquqlar, shuningdek reinvestitsiyalar”¹, deb keltirilgan. Davlatlar o‘rtasidagi xalqaro savdoning rivojlanishi, ishlab chiqarish integratsiyasining kengayishi va takomillashuvi tashqi iqtisodiy faoliyatni yanada erkinlashuviga sabab bo‘lmoqda.

Investision faoliyatda erishilgan aniq yutuq va muvaffaqiyatlarning keng va atroflicha tahlili, shu asosdagi muhim amaliy xulosalar, kelgusida e‘tibor qaratishimiz lozim bo‘lgan eng dolzarb masalalar orasida mamlakatimiz taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlari va rivojlanish dasturlarini belgilashda, albatta, asosiy e‘tibor xorijiy investitsiyalarga qaratilayotganligini ta’kidlash kerak. Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan ma’lumki, xorij kapitali, xususan, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish investitsiyalashda eng samarali vosita hisoblanadi. Aynan xorijiy investitsiyalar mamlakatda iqtisodiy va texnologik jarayonini harakatlantiruvchi omili bo‘lib xizmat qiladi. Respublika iqtisodiyotiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish faoliyati samaradorligini oshirish, xorijiy investorlarni mamlakatimiz imkoniyatlari va salohiyati to‘g‘risida xabardor qilish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish va o‘zlashtirish sohasida davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlari, mahalliy ijro hokimiyati organlari faoliyatini muvofiqlashtirishni yaxshilash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29-apreldagi PQ-4300 sonli “Respublika iqtisodiyotiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori qabul qilindi.

¹ Nukus innovatsion instituti o‘qituvchisi

Prezidentimizning 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga murojaatnomasida “Iqtisodiy o’sishga, avvalo, raqobatdosh sanoat zanjirlarini yaratish hamda bunday loyihalarga investitsiyalarni ko’paytirish orqali erishiladi” 2 - deb ta’kidlaganlar. Hozirgi kunda O’zbekiston iqtisodiyotining barcha sohalarida o’zgarishlar, tarkibiy islohotlar olib borilmoqda. Bunday islohotlarning olib borilishi bevosita mamlakatdagi investitsion jarayon, davlatning investitsion siyosati, uning ustuvor yo’nalishlari va mamlakatdagi korxonalar investitsion faolligiga bog’liq. Mustaqilligimizning qisqa davrida investitsion faollikni oshirish, uni kuchaytirish borasida qator amaliy chora-tadbirlar o’tkazildi, investitsion faoliyatni tartibga solib turuvchi qator qonun va qonun osti hujjatlari chiqarildi va hayotga tadbiriq qilinmoqda. Bu yo’lda investitsiya siyosatining ahamiyati juda katta. Chunki investitsiyalar iqtisodiyotda tarkibiy o’zgarishlar, texnik va texnologik yangilanishlar, korxonalarni qayta ta’mirlesh ishlarini amalga oshirishni rag’batlantiradi, mamlakat eksport va import salohiyatini oshirishga imkon yaratadi. Shu jihatdan O’zbekiston davlati o’z investitsiya siyosatini olib bormoqda.

Davlat investitsiya siyosati hududlar, tarmoq va korxonalar investitsiya siyosatidan tarkib topib, ular o’zaro bog’liqdir. Hududlar investitsiya siyosati investitsiyani sarflashda aholi, hudud va investor manfa’tlarini hisobga olgan holda samarali ishlatishga imkon beruvchi hududda olib boriladigan chora-tadbirlar majmui. Tarmoq investitsiya siyosati esa bu mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishini ta’minlovchi tarmoqlar, sanoat mahsulotlarini eskport qilish, import o’rnini bosuvchi ishlab chiqarishni yo’lga qo’yish, ilmiy-texnika taraqqiyotini investitsiya yo’li bilan qo’llab-quvvatlash hisoblanadi. O’zbekiston iqtisodiyotiga investitsiyalar kiritish, avvalo, ichki manbalarni safarbar etish hisobidan iqtisodiyotimizning muhim tarmoqlarini jadal modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta jihozlash, transport va aloqa sohasini yanada rivojlantirish hamda ijtimoiy infratuzilma obyektlarini barpo etish hal qiluvchi ustuvor yo’nalishlarga aylandi.

Shuni ham ta’kidlab o’tish joizki, 2021-2023 yillarga mo’ljallangan Investitsiya dasturida Respublikaa xomashyo bazasini kengaytirish va uni qayta ishlashni chuqurlashtirish, yuqori qo’shilgan qiymatli raqobatbardosh tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hajmlarini oshirish, iqtisodiyot tarmoqlariga to’g’ridanto’g’ri xorijiy investitsiyalar va yuqori texnologiyalarni keng jalb qilish, investitsiya loyihalarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini ta’minlash, shu asosda yuqori daromadli ish o’rinlarini yaratish hamda hududlarni jadal ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish maqsadida qilinishi kerak bo’lgan tadbirlar keltirib o’tilgan.

Ma’lumotlarga ko’ra, 2020 yilda 6,6 mlrd. dollar to’g’ridan-to’g’ri xorijiy sarmoyalar o’zlashtirilgan. Rossiya, Xitoy, Germaniya va Janubiy Koreyaning ishbilarmonlari O’zbekiston iqtisodiyotiga eng ko’p sarmoya kiritgan bo’lib, investitsiya kiritgan davlatlarning umumiy soni 37 tani tashkil etdi. 2020 yil yakuni bo’yicha 15 mlrd. dollarlik tovarlar eksporti amalga oshirilgan. Investitsiyalarning asosiy manbalari hisoblangan davlat tashqi qarzi, Tiklanish va taraqqiyot fondi mablag’lari, kafolatlanmagan xorijiy kreditlar va to’g’ridan-to’g’ri xorijiy investitsiyalar, shuningdek tijorat banklari kreditlarining YaIMga nisbati 2019 yilda 23,1 foizni tashkil etgan bo’lsa, 2020 yil yakuniga ko’ra ushbu ko’rsatkich YaIMning 20,1 foizini tashkil etdi. Xususan, tijorat banklari tomonidan 2021 yilda 120 trln. so’m miqdoridagi yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish ko’zda tutilgan. Qurilish hamda to’qimachilik sohasidagi ishlarni izchil davom ettirish maqsadida, 2021–2023 yillar uchun qiymati 109 trln. so’m dan ziyod 1 ming 277 ta investitsiya loyihasi shakllantirilgan. Shundan qariyb 4,9 mlrd. dollari xorijiy investitsiya va kreditlarga to’g’ri kelishi kutilmoqda. Bu sa’y-harakatlar 86 mingga yaqin ish o’rni tashkil etish imkonini beradi. 2021 yilda 226 ta yirik loyihani amalga oshirish natijasida 7,5 mlrd. dollardan ziyod to’g’ridan-to’g’ri xorijiy investitsiyalarni o’zlashtirish maqsad qilingan. Shundan 69 ta istiqbolli yangi sanoat loyihasini amalga oshirib, iqtisodiyot o’sishiga qo’shimcha zaxira yaratish belgilangan. Bunda asosiy drayver sohalar bo’lgan kimyo, energetika, mashinasozlik, geologiya, elektrotexnika, farmasevtika va yengil sanoat tarmoqlariga alohida e’tibor qaratiladi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi ularning iqtisodiy yuksalishida faol investitsiya siyosati markaziy o’rinni egallashini tasdiqlaydi. Shu bois O’zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish maqsadlari uning investitsiya siyosatida to’liq aks ettirilishini taqozo etadi. [3] O’zbekistonda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va tartibga solishda O’zbekiston Respublikasining "Chet el investitsiyalari to’g’risida", "Chet ellik investorlar xuquqlarining kafolatlari va ularni himoya qilish choralari

to`grisida", "Investitsiya faoliyati to`grisida"gi Qonunlar va boshqa qonun hujjatlari uning huquqiy asosi bo`lib xizmat qiladi. Mulkchilikning turli shakllari tarkib topishi investitsiyalarning rivojlanishiga katta turtki bo`ldi. Mulkchilikning turli shakllarining vujudga kelishi munosabati bilan kapitalning sohalardagi o`zgaruvchanligi, uning oqimi, hududlarga taqsimlanishi tezlashdi. Bozor iqtisodiyoti islohotlarini chuqurlashtirish, iqtisodiyotni erkinlashtirish va mulk huquqini himoya qilishni mustahkamlashga qaratilgan chora - tadbirlarning amalga oshirilishi mamlakatimizda investitsiya muhitini yaxshilash hamda hajmi tobora ortib borayotgan xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ijobiy ta`sir ko`rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi "Respublika iqtisodiyotiga to`g`ridan-to`g`ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to`g`risida" PQ-4300 sonli qarori.
2. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi "Respublika iqtisodiyotiga to`g`ridan-to`g`ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to`g`risida" PQ-4300 sonli qarori.
3. O`zbekiston respublikasi Prezidentining 2018 yil 1 avgustdagi "O`zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to`g`risida" PF-5495-son farmoni.
4. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 9 yanvardagi "O`zbekiston Respublikasining 2020-2022 yillarga mo`ljallangan investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to`g`risida"gi PQ-4563-son qarori.

